

Kitaabka Daanyeel - Boqol Iyo Konton Iyo Afaraad

Fahamka Muujintii Ugu Dambaysay ee Daanyeel: Muhiimadda Beltshaasaar iyo Daaha-Ka-qaadidda Waxsii-sheegidda

Jeff Pippenger
2024-03-23

Araggii ugu dambaysay ee Daanyeel waxay ka kooban tahay saddexda cutub ee ugu dambeeya. Cutubka ugu horreeya ee cutubyadaas, sida cutubka ugu dambeeya ee saddexdaasba, wuxuu tilmaamayaa waayo-aragnimada Daanyeel; cutubka dhexena wuxuu tilmaamayaa taariikhda nebiyadeed ee ka hadlaysa kacitaankii ugu dambeeyey iyo dhicitaankii boqorka woqooyi ee been-abuurka ah. Cutubka ugu horreeya waa sida kan ugu dambeeya, cutubka dhexena wuxuu metelaa fallaagowga boqorka woqooyi ee been-abuurka ah. Araggii ugu dambeeyey ee Daanyeel, oo ah araggii Webiga Xiddeqel, wuxuu xanbaarsan yahay saxiixa Alfa iyo Oomega, kaas oo ah Runta. Markaan bilaabayno inaan ka hadalno araggii ugu dambeeyey ee Daanyeel, waxaynu ka bilaabi doonnaa aayadda koowaad.

Sannaddii saddexaad oo Kuuros oo ahaa boqorkii Faaris ayaa wax loo muujiyey Daanyeel, kaas oo magiciisa la odhan jiray Beltshaasaar; oo wixii la muujiyeyna run bay ahaayeen, laakiinse wakhtigii loo qabtay wuu dheeraa; oo isna wuu garanayay arrintaas, waxgarashona wuu u lahaa riyadii. Daanyeel 10:1.

Aayaddan waxaa ku duugan xaqiiqooyin dhowr ah. Tan ugu horraysaa waa magaca Daanyeel ee ah “Beltshassar”.

Oo amiirkii bohommooyinku magacyo u bixiyey; waayo, Daanyeel wuxuu u bixiyey magaca Beltshaasaar; Xanaanyaahna, Shadrag; Miishaa’elna, Meeshag; Casaryaahna, Cabednego. Daanyeel 1:7.

Daanyeel waxaa cutubka koowaad loogu bixiyey magaca “Beelteshaasaar,” oo mar dambe looguma aqoonsan “Beelteshaasaar” ilaa araggiisii ugu dambeeyey la soo bandhigo. Sidaa darteed Beelteshaasaar waa magiciisa markhaatifurkiisii ugu horreeyey iyo kii ugu dambeeyeyba. Beddelidda magaca ee wax sii sheegidda waxay ka dhigan tahay calaamad muujinaysa xidhiidhka axdiga ee u dhexeeya Ilaah iyo dadkiisa. Markii Rabbigu axdi la galay Abram iyo Saaray, wuxuu magacyadoodii u beddelay Ibraahim iyo Saarah. Wuxuu magaca Yacquub u beddelay Israa’iil, oo wuxuu ballanqaaday inuu dadkiisa axdiga ee maalmaha ugu dambeeya siin doono magac cusub.

Siyoon aawadeed aamusi ma ahaan doono, Yerusaaalem aawadeedna nasan maayo, ilaa ay xaqnimadeedu u soo baxdo sida iftiin dhalaalaya, oo badbaadinteeduna sida laambad gubanaysa. Oo quruumuhu waxay arki doonaan xaqnimadaada, boqorrada oo dhammuna ammaantaada; waxaana lagugu yeedhi doonaa magac cusub, kaas oo afka Rabbigu kuu bixin doono. Ishacyaah 61:1, 2.

Kuwa reer Filadelfiya, oo ah boqolka iyo afartan iyo afarta kun ee maalmaha ugu dambeeya, isaguna wuxuu sameeyaa ballankan.

Kii guulaysta ayaan ka dhigi doonaa tiir macbudka Ilaahayga ku dhex yaal, oo dibadda mar dambe kama bixi doono; oo waxaan korkiisa ku qori doonaa magaca Ilaahayga, iyo magaca magaalada Ilaahayga, taas oo ah Yerusaleemta cusub, oo samada kaga soo degaysa xagga Ilaahayga; oo waxaan korkiisa ku qori doonaa magacayga cusub. Kii dhego leh, ha maqlo waxa Ruuxu kaniisadaha ku leeyahay. Muujintii 3:12, 13.

Nebiyadu waxay tusaale u yihiin dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, oo si ka duwan Ibraahim, Saarah iyo Israa'iil, macnaha saxda ah ee Belteshaasar lama yaqaan. Magaca Ilaah uu siiyo dadkiisa maalmaha ugu dambeeya si uu u matalo xiriirkiisa axdiga ah waa magac aan la aqoon ilaa wakhtiga uu magacaas siiyo. Magaca Belteshaasar wuxuu aqoonsanayaa Daanyeel inuu yahay dadka axdiga Ilaah ee Filadelfiya ee maalmaha ugu dambeeya, laakiin magaca dhabta ahi waa qarsoon yahay ilaa shaabadaynta, waayo magaca waxaa lagu qoray fooddooda, taas oo ah meesha shaabadduna ku qoran tahay.

Oo anna waan eegay, bal eeg, Wankii wuxuu dul taagnaa Buur Siyoon, waxaana la jiray boqol iyo afar iyo afartan kun oo magiciisa Aabbihiisna ku qoran yahay fooddooda. Muujintii 14:1.

Danii'eel waxaa loogu yeedhaa Belteshaasar cutubka koowaad, dabadeedna cutubka tobnaad, sidaas darteedna wuxuu isu aqoonsanayaa astaan u ah dhaqdhaqaaqa malaa'igta kowaad iyo dhaqdhaqaaqa malaa'igta saddexaad; waayo cutubka koowaad wuxuu metelaa farriinta malaa'igta kowaad, sida si faahfaahsan hore loogu aqoonsaday qormooyinkii hore. Sidaas awgeed cutubka tobnaad wuxuu metelaa dhaqdhaqaaqa malaa'igta saddexaad iyo dadka axdiga ee maalmaha ugu dambeeya. Markaas aayaddu waxay Belteshaasar u aqoonsanaysaa astaan u ah kuwa garanaya kororka aqoonta ee la shaabadda ka furay dhaqdhaqaaqii dib-u-habaynta ee bilaabmay 1989. Tani waxaa lagu metelayaa adkaysiga lagu saarayo waxa Danii'eel (Belteshaasar) oga.

Daanyeel waxaa lagu aqoonsaday inuu garanayo “waxii” loo “muujiyey Daanyeel,” oo “waxaasuna run bay ahaayeen, laakiinse wakhtigii loo qoondeeyey wuu dheeraa; oo isna wuu gartay waxaas, oo waxgarasho buuna u lahaa riyada.” Daanyeel wuxuu gartay “waxaas,” sidoo kalena “riyada.” Erayga Cibraaniga ah ee “dabar” ayaa aayaddan lagu tarjumay “wax,” waxaana macnihiisu yahay “eray.” Si nebiyad ahaan ah, “eraygu” wuxuu metelaa labadaba riyada “toddobada wakhti,” hase ahaatee wuxuu kaloo metelaa Masiixa, kaas oo ah Erayga. Labadaba “toddobada wakhti” iyo Masiixuba waa Dhagaxii ay dhisayaashu diideen, Daanyeelna wuxuu matalaa dad fahmaya labada qodob ee astaanta Erayga.

Daaniyeel cutubka sagaalaad, aayadda saddex iyo labaatanaad, waxa aynu ka helaynaa mid ka mid ah aayadaha ugu muhiimsan ee la xidhiidha waxsii sheegyada wakhtiga ee laba kun iyo saddex boqol oo sannadood iyo laba kun iyo shan boqol iyo labaatannadood, kuwaas oo lagu matalay su'aasha ku jirta Daaniyeel cutubka siddeedaad, aayadda saddex iyo tobnaad, iyo jawaabta ku jirta aayadda afar iyo tobnaad. Su'aashu waxay oranaysaa, “Ilaa goormee ayay ahaan doontaa waxyiga ‘chazon’ ee tilmaamaya ku tumashada quduuska iyo ciidanka, taas oo ay fuliyeen marka hore jaahilnimadu dabadeedna baabanimadu?” Ku tumashadu waxay qaadatay laba kun iyo shan boqol

iyo labaan sannadood, taas oo ahayd dhammaystirka “toddobada wakhti” ee Laawiyiintii lix iyo labaan.

Jawaabta su’aasha ku jirta aayadda saddex iyo tobnaad waxay ahayd ilaa laba kun iyo saddex boqol oo sannadood; markaas quduuska la tuntay waa la nadiifin doonaa; oo aragtida “mareh” ee laba kun iyo saddex boqol oo sannadood waxay isku xidhaa labada waxsii sheegid ee wakhtiga, oo aayadda saddex iyo labaatanaad ee Daanyeel sagaal, Gabri’eel wuxuu Daanyeel ku hoggaaminayaa inuu garto xidhiidhka ka dhexeeya labada aragtiyood.

Bilowgii baryootankaaga waxaa soo baxay amarkii, aniguna waan imid inaan kuu muujiyo; waayo, aad baa loo jecel yahay: sidaas daraaddeed hadalka garo, oo aragtidana ka fiirso. Daanyeel 9:23.

Ereyga lagu turjumay labadaba “fahmo” iyo “ka fiirso” ee aayadda ku jirta waa erayga Cibraaniga ah ee “biyn,” macnihiisuna waa “in maskax ahaan loo kala saaro.” Jibriil wuxuu Daanyeel ku wargelinayaa inuu maskax ahaan kala saaro “arrinta” iyo “riyada.” “Riyada” ku xusan aayadda waa erayga Cibraaniga ah ee “mareh,” waana riyadii laba kun iyo saddex boqol oo sannadood ee ku dhammaatay Oktoobar 22, 1844. Erayga Cibraaniga ah ee lagu turjumay “arrin,” waa isla eraygii lagu turjumay “shay,” ee aayadda koowaad ee cutubka tobnaad. Waa erayga Cibraaniga ah ee “dabar,” wuxuuna u taagan yahay riyadii laba kun iyo shan boqol iyo labaan sannadood ee iyaduna ku dhammaatay Oktoobar 22, 1844.

Aayadda koowaad ee cutubka tobnaad, dadka axdiga Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya waxaa metela Belteshazzar, oo waxay fahmeen korodhka aqoonta ee yimid wakhtiga dhammaadka sannadkii 1989, kaas oo u suurto geliyey inay gartaan xidhiidhka ka dhexeeya labada riyo, taas oo Millerites-kii dhaqdhaqaaqii malaa’igtii koowaad ay qayb ahaan oo keliya u fahmeen. Aayadda dhexdeeda, riyada lagu metelay “waxii” waxaa lagu aqoonsanayaa inay tahay tan ugu dheer labada wax sii sheegid, maxaa yeelay, iyadoo u dhexaysa labada tixraac ee aayadda ku jira ee “waxii,” Daanyeel wuxuu tilmaamayaa in wakhtigii loo qoondeeyey “waxii” (dabar) uu ahaa “dheer,” marka loo eego riyada (mareh).

Sannaddii saddexaad oo Kuuros oo ahaa boqorkii Faaris ayaa wax loo muujiyey Daanyeel, kaas oo magiciisa loogu yeedhi jiray Belteshaasaar; oo waxaasuna run bay ahaayeen, laakiin wakhtigii loo qoondeeyey wuu dheeraa; oo isna wuu gartay waxaas, oo wuxuu fahmay riyadii. Daanyeel 10:1.

Runta dahsoon ee ah in “toddobada wakhti” ay tahay waxsii sheegista wakhtiga ugu dheer ee ay ku dhawaaqeen Milleriyyiintu, waxa diidda Adventism-ka La’odikiya, iyaga oo ku salaynaya tuduc ay qalloociyaan si ay halligooda ugu adeegsadaan. Iyaga oo diidaya “toddobada wakhti” ee fallaagadii 1863, ma arkaan xidhiidhka ka dhexeeya labada waxsii sheegis, oo waxay keliya, ama waxay doonayaan oo keliya, inay u arkaan tuduca xiga inuu tilmaamayo laba kun iyo saddex boqol oo sannadood.

“Waayo-aragnimada xertii ku wacdiyi jirtay ‘injiilka boqortooyada’ imaanshihii kowaad ee Masiixa, waxay lahayd dhiggeeda waayo-aragnimada kuwii ku dhawaaqay farriinta imaanshihiisa labaad. Sida xertu u baxday iyagoo wacdiyaya, ‘Wakhtigu waa dhammaaday,

boqortooyadii Ilaahna waa dhow dahay,' sidaas oo kale Miller iyo saaxiibbadiis waxay ku dhawaaqeen in xilligii nebiyadeed ee ugu dheeraa uguna dambeeyey ee Kitaabka Quduuska ah lagu muujiyey uu ku dhowaa inuu dhammaado, in xukunku dhow yahay, oo boqortooyada weligeed ahna la soo gelin doono. Wacdintii xertu ee ku saabsan wakhtiga waxay ku dhisnayd toddobaatanka toddobaad ee Daanyeel 9. Farriintii uu bixiyey Miller iyo saaxiibbadiisna waxay ku dhawaaqday dhammaadka 2300-ka maalmood ee Daanyeel 8:14, kuwaas oo toddobaatanka toddobaad qayb ka yihiin. Wacdinta mid kastaaba waxay ku dhisnayd rumoobidda qayb ka duwan oo ka mid ah isla xilliga weyn ee nebiyadeed.” Khilaafkii Weyn, 351.

Ha seegin caqliga ku dhex jira tuduca u dambeeya. Adventism-ka La'odikiya ma baraan dunida in Mileriyiintu ay u haysteen in meesha quduuska ah ee la nadiifin lahaa ay ahayd meesha quduuska ah ee jannada ku taal, waayo iyaga, iyo qof kasta oo doonaya inuu eego diiwaanka taariikhda, way og yihiin in Mileriyiintu rumaysnaayeen in meesha quduuska ah ee la nadiifin lahaa ay ahayd dhulka. Tuduca Adventism-ka La'odikiya ay qalloociyaan burburkooda aawadiis waa: “sidaas darteed Miller iyo saaxiibbadiis waxay ku dhawaaqeen in muddadii nebiyadeed ee ugu dheeraa uguna dambaysay ee Kitaabka Quduuska ah lagu muujiyey ay ku dhowayd inay dhammaato”, taas oo ay ku adkaysanayaan inay tahay laba kun iyo saddex boqol oo sannadood ee Daniel cutubka siddeedaad, aayadda afar iyo tobnaad.

Buugaagta taariikhda ee Adventism-ka laftiisu waxay caddeeyaan in saddexdii boqol ee wacdiyayaashii Millerite AY DHAMMAANTOOD isticmaaleen shaxdii hormuudka ee 1843 soo-jeedimahooda, waxaana si dhalaalaysa uga muuqata shaxda, iyo inta ka hadhay markhaatifurka taariikhiga ah, in “toddobada wakhti,” (laba kun shan boqol iyo labaan sannadood), ay ahayd waxsii sheegiddii ay u aqoonsadeen “muddada nebiyadeed ee ugu dheer uguna dambaysa,” taas oo “ku dhowayd inay dhammaato.” Caasinnimadoodii 1863 aawadeed, markii ay diideen dhagaxii aasaaska ee “toddobada wakhti,” waxay hadda si indho la'aan ah ugu adkaysanayaan in Sister White ay dib u qorayso taariikh si hore loo sugay tuduca ka yimid The Great Controversy.

Aayadda koowaad ee Daanyeel cutubka tobnaad, Belteshaasar waxa uu u taagan yahay dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, oo iyaguna waxay fahmaan labadaba su'aasha iyo jawaabta ku jirta Daanyeel cutubka siddeedaad, aayadaha saddex iyo toban iyo afar iyo toban, taas oo Sister White ay u aqoonsatay aasaaska iyo tiirka dhexe ee iimaanka Adventist-ka. Sawirka uu Daanyeel aayaddaas ku metelayo, waxa uu calaamadinayaa kala-sooc u dhexeeya dadka axdiga Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya iyo Adventism-ka La'odikiya, waayo iyagu waa kuwa fahmaya korodhka aqoonta sannadkii 1989.

Sannaddii saddexaad ee Kuros oo ahaa boqorkii Faaris ayaa wax loo muujiyey Daanyeel, kan magiciisa la odhan jiray Belteshaasar; oo waxaasuna run bay ahaayeen, laakiin wakhtigii loo qoondeeyey wuu dheeraa; oo isna wuu gartay waxaasii, oo waxgarasho buuna u lahaa riyadii. Daanyeel 10:1.

Aayadda koowaad waa bilowga muujintii lagu bixiyey Webiga Hiddekel oo ku dhammaanaysa cutubka laba iyo tobnaad. Halkaas ayaannu ka helaynaa furfuridda kitaabka Daanyeel wakhtiga

dhammaadka; sidaas darteed matalaadda Daanyeel oo garanaya labadaba “arrinta” iyo “muujinta” waxay la xidhiidhaa kuwa wax garanaya, oo lagu aqoonsado inay yihiin “kuwa caqliga leh,” taasoo ka soo horjeedda kuwa aan wax garanayn, oo lagu aqoonsado inay yihiin “kuwa sharka leh.” Aayadda tobnaad ee cutubka laba iyo tobnaad, kala-duwanaanta u dhexaysa labadaas qaybood ayaa lagu muujiyey.

Kuwa badan baa la daahirin doonaa, oo la caddayn doonaa, oo la tijaabin doonaa; laakiin kuwa sharka leh si shar leh bay u falayaan; oo kuwa sharka leh midkoodna ma uu fahmi doono; laakiin kuwa xigmadda leh way fahmi doonaan. Daanyeel 12:10.

Kuwa “xigmadda leh” way garanayaan, kuwa sharka lahuna ma garanayaan; erayga loo tarjumay “garanayaan”na waa isla eraygii aynu ku aqoonsannay aayadda saddex iyo labaatanaad ee cutubka sagaalaad. Waa erayga Cibraaniga ah “biyn,” oo macnihiisu yahay in maskax ahaan loo kala saaro. Kuwa sharka lihi ma garanayaan kororka aqoonta, waayo ma ay doonayaan inay sameeyaan kala-soocidda maskaxeed ee labada riyo, kuwaas oo ah runnada Belteshazzar lagu aqoonsaday inuu garanayo aayadda kowaad, markii lagu aqoonsaday Belteshazzar halkii laga odhan lahaa Daanyeel. Aayadda kowaad waxaa lagu aqoonsaday inuu yahay dadka axdiga Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, waxaana sidoo kale lagu aqoonsaday kuwa garanaya labada riyo ee dadka Ilaah laga rabo inay maskax ahaan kala gartaan. Ciise wuxuu ku muujinayaa dhammaadka wax bilowgiisa; cutubka laba iyo tobnaadna, kuwa xigmadda lihi waa kuwa garanaya waxsii sheegidda labada kun iyo saddexda boqol oo sannadood, iyo xidhiidhkeeda tooska ah ee waxsii sheegidda wakhtiga “ugu dheer uguna dambaysa,” taas oo ah labada kun iyo shan boqol iyo labataan sannadood.

Waxaan maqaalka xiga ku sii wadi doonaa daraasadeenna ku saabsan araggii ugu dambeeyey ee Daanyeel.

Dadkaygu waa la baabbi'iyaa aqoonla'aan aawadeed; maxaa yeelay, aqoonta waad diidday, aniguna waan ku diidi doonaa, si aadan iigu ahaan wadaad; maadaama aad illowday sharciga Ilaahaaga, aniguna carruurtaadana waan illoobi doonaa. Hooseeca 4:6.

Idinkuna sidoo kale, idinkoo ah dhagaxyo nool, waxaa laydinka dhisay guri ruuxi ah, wadaadnimo quduus ah, inaad bixisaan allabaryo ruuxi ah oo Ilaah ka aqbalayo Ciise Masiix dartii. Sidaas daraaddeedna Qorniinka waxaa ku qoran, Bal eega, waxaan Siyoon dhexdeeda dhigayaa dhagaxa geeska ugu weyn, la doortay, qaali ah; oo kii isaga rumaysta marnaba ceeboobi maayo. Haddaba idinka rumaysta, isagu waa qaali; laakiinse kuwa caasiyiinta ah, dhagixii kuwa wax dhisayay diideen, kaas ayaa noqday madaxa geeska, iyo dhagax lagu kufsado, iyo dhagax weyn oo lagu turunturoodo; kuwaas oo ereyga ku turunturooda iyagoo caasi ah; taas aawadeedna waa loo qoondeeyey. Laakiinse idinku waxaad tihiiin farcan la doortay, wadaadnimo boqornimo ah, quruun quduus ah, dad Ilaah si gaar ah u leeyahay; si aad u muujisaan ammaanta kan idiinka yeedhay gudcurka oo idiin geliyey nuurkiisa yaabka leh; kuwaas oo waagii hore aan dad ahayn, laakiinse imminka ah dadka Ilaah; kuwaas oo aan naxariis helin, laakiinse imminka naxariis helay. 1 Butros 2:5–10.

Oo u tiriya in dulqaadashada Rabbigeenu inay tahay badbaado; sida walaalkeenna gacalka ah Bawlosna, sida xigmaddii isaga la siiyey, uu idiinku qoray; sidaas oo kalena warqadihiisa oo dhan, isagoo waxyaalahan kaga hadlaya dhexdooda; kuwaas oo ay ku jiraan waxyaalo qaarkood adag in la fahmo, kuwaas oo kuwa aan wax baran oo aan degganayn qalloociyaan, sida ay Qorniinnada kale sidoo kale u qalloociyaan, taasoo u horseedaysa halaaggooda. Haddaba idinku, gacaliyayaalow, mar hadday waxyaalahan hore u garanaysaan, iska jira inaan idinna, idinkoo lagu kaxaynayo qaladka kuwa sharka leh, ka dhicin sugnaantiinna. 2 Butros 3:15–17.

Waxyaalahan iyaga xusuusi, adigoo Rabbiga hortiisa ku amraya inayan ereyo isku hayn, taas oo aan faa'iido lahayn, laakiin u horseedda kuwa maqla halaag. Ku dadaal inaad isu muujiso mid Ilaah ka raalli yahay, adigoo ah shaqaale aan u baahnayn inuu ceeboobo, oo si qumman u kala qaybinaya ereyga runta. Laakiin ka fogow hadallada nijaasta ah oo madhan, waayo, waxay ku sii kordhi doonaan cibaado-la'aan badan. 2 Timoteyos 2:14–16.